

UMEŠČENOST IN VLOGA POMEMBNIH ZADEV UPRAVLJANJA VODA V VODNEM NAČRTOVANJU

Dr. Aleš Bizjak*

POVZETEK:

Določanje okoljskih ciljev vodnih teles in ukrepov za doseganje dobrega stanja voda je ključni korak vodnega načrtovanja in izdelave načrtov upravljanja voda. Da bi bil konsistenten glede na dejansko stanje voda in potrebe, ter da bi omogočal pozitiven razvoj stanja vodnega okolja na vodnih telesih, porečjih in povodjih, je predvsem potrebno temeljito pripraviti in izdelati predhodno stopnjo načrtovanja, tako imenovane pomembne zadeve upravljanja voda. S slednjo se določijo poglobitni okoljski problemi porečij ali povodij, za katere se v kasnejših korakih načrtovanja pripravijo programi stroškovno učinkovitih ukrepov.

Ključne besede: vodna direktiva, vodno načrtovanje, načrti upravljanja voda, pomembne zadeve upravljanja voda, okoljski cilji, programi ukrepov

ABSTRACT:

Setting environmental goals and measures for reaching good status of water is the most important step in water planning and in processing river basin management plans. In order it would be consistent with the real needs and demands of water environment, and in order it would ensure positive development of water bodies and river basins status, previous step of water planning – the Significant Water Management Issues – has to be done in best available manner. The SWMI step defines main environmental problems of river basins, which shall be in a later stage addressed with programmes of measures.

Key words: Water Framework Directive, water planning, river basin management plans, significant water management issues, environmental goals, programmes of measures

UVOD

V skladu z določili Direktive 2000/60/EC (vodna direktiva), Zakona o vodah ZV-1 (Uradni list RS 67/02) in Uredbe o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda (Uradni list RS 26/06) v Republiki Sloveniji, tako kot v ostalih državah članicah Evropske unije, za vsako vodno

območje izdelujemo program stroškovno učinkovitih ukrepov ter načrt upravljanja voda. V Sloveniji tako nastajajo program stroškovno učinkovitih ukrepov in načrt upravljanja voda za vodno območje (VO) Donave in ter program stroškovno učinkovitih ukrepov in načrt upravljanja voda za VO Jadranskega morja.

Načrt upravljanja voda, kot končni dokument načrtovalskega cikla, izdelujemo po sukcesivnih načrtovalskih stopnjah procesa vodnega načrtovanja: opis vodnega območja, pomembne zadeve upravljanja voda (PZUV), programi stroškovno učinkovitih ukrepov (PSUU) in načrt upravljanja voda (NUV).

EVROPSKI VODNONAČRTOVALSKI PROCES IN STANJE V SLOVENIJI

Vsebine sodobnega vodnonačrtovalskega procesa delimo na poročevalske vsebine, operativne vsebine ter interaktivne vsebine. Poročevalske vsebine so poročila po členu 3 (2003) in členu 5 (2004) vodne direktive, vmesno poročilo o PZUV (2007) ter poročila v povezavi z vsebinami NUV (2010). Operativne vsebine so PSUU (2009), ki vsebujejo osnovne (lista »A«) in dopolnilne (lista »B«) ukrepe, kakor določa Priloga VI vodne direktive. Interaktivne vsebine pa so obveščanje, posvetovanje in tudi priporočeno aktivno sodelovanje javnosti, ki jih vodna direktiva predvideva kot sestavni del sodobnega delovanja na področju voda.

Značilnosti in v veliki meri tudi novosti, ki jih prinaša evropski vodnonačrtovalski proces so 6 letni načrtovalski cikel z načrtovalskimi koraki, združenimi v analizi DPSIR (gonilne sile, pritiski, stanje, vplivi, ukrepi), analiza stroškov in koristi ukrepov kot novost, integralnost procesa ter delovanje na ravni vodnega območja, porečja ali povodja oziroma vodnega telesa, kakor je prikazano v preglednici 1.

Preglednica 1: Območja delovanja po stopnjah vodnonačrtovalskega procesa

	leto obdelave	vodna telesa	porečje ali povodje	vodno območje
poročilo čl. 3 VD	2004			+
poročilo	2005	+	+	

* Inštitut za vode Republike Slovenije, Hajdrihova 28c, Ljubljana, Slovenija. ales.bizjak@izvrs.si

čl. 5 VD				
OVDOC*	2006	+		
PZUV**	2007		+	
PSUU***	2008	+		
NUV****	2009			+

*ocena verjetnosti doseganja okojskih ciljev

**pomembne zadeve upravljanja voda

*** programi stroškovno učinkovitih ukrepov

**** načrt upravljanja voda

Inštitut za vode Republike Slovenije (IzVRS) in Geološki zavod Slovenije (GeoZS) sta v skladu s časovnimi določili vodne direktive izdelali strokovne podlage, Republika Slovenija pa je po upravni in pravni uskladitvi strokovnih podlag Evropski komisiji do sedaj posredovala poročila:

- Poročilo o izvajanju vodne direktive v skladu s 3. členom in prilogo 1 Direktive (2000/60/ES), 2004;
- Poročilo o izvajanju vodne direktive na VO Donave v skladu s 5. členom in prilogo II in III Direktive (2000/60/ES), 2005;
- Poročilo o izvajanju vodne direktive na VO Jadranskega morja v skladu s 5. členom in prilogo II in III Direktive (2000/60/ES), 2005;
- elektronsko poročanje (electronic reporting), 2006.

V letu 2006 so bile prav tako pripravljene strokovne vsebine za potrebe Delovnega programa za NUV na VO Donave in Delovnega programa za pripravo NUV na VO Jadranskega morja.

IzVRS in GeoZS sta v letu 2007 na strokovni ravni izdelala predzadnjega od pripravljanih korakov za prvo načrtovalsko obdobje od 2009 do 2015, to so strokovne podlage za potrebe določitve PZUV. Strokovne podlage so zapisane v ločenih poročilih za VO Donave in VO Jadranskega morja, vsakokrat ločeno za površinske in podzemne vode. Predlog strokovnih podlag je bil strokovni javnosti predstavljen in dan v strokovno presojo na delavnici Problematika vodnega okolja na porečjih in povodjih, ki jo je organiziral IzVRS ob sodelovanju GeoZS v Ljubljani septembra 2007. Na delavnici so bile predstavljene metodološke vsebine in strokovni predlogi PZUV na porečjih, podporečjih in povodjih (porečje Save je bilo zaradi obsežnosti in lažje obdelave razdeljeno na podporečja zgornja, srednja in spodnja Sava ter Savinja).

Naročnik strokovnih podlag, Ministrstvo za okolje in prostor, je gradivo marca 2008 predstavil javnosti z razgrnitvijo dokumentov na spletni strani ministrstva in vabilom k podaji pripomb. Sukcesivne stopnje vodnega načrtovanja ter umeščenost PZUV v načrtovalski proces do objave NUV na VO Donave in NUV na VO Jadranskega morja so prikazane v shemi 1.

POMEMBNE ZADEVE UPRAVLJANJA VODA IN IZHODIŠČNI TEZI

Pomembne zadeve upravljanja voda vključujejo pregled zadev, za katere se ocenjuje, da predstavljajo glavne okoljske probleme na območju načrta upravljanja voda. So torej tisti okoljski problemi na vodnih območjih, ki so na podlagi analize obremenitev in vplivov na vode ugotovljeni kot ključni, da dobro stanje površinskih in podzemnih voda, brez dodatnih ukrepov ne bo doseženo do leta 2015, in bodo zato v okviru priprave programa ukrepov in načrta upravljanja voda prednostno obravnavani.

Pomembne zadeve smo določili na podlagi ocene verjetnosti doseganja ciljev. Pomembne zadeve so hkrati tudi osnova za opredelitev izjem pri doseganju ciljev, določitev rokov za vsako vodno telo ali skupino vodnih teles površinskih ali podzemnih voda ter za oblikovanje programa ukrepov (Uradni list RS, 26/06).

Vodnonačrtovalski proces v Sloveniji poteka na območjih vodnih teles, porečij ali povodij oziroma vodnih območij, odvisno od predmeta obdelave, kakor je prikazano v preglednici 1. V skladu z izhodiščem, da se pomembne zadeve določajo na ravni porečij ali povodij, smo jih določili na porečjih Mure, Drave in Save (VO Donave) ter na povodjih Soče in Jadranskih rek (VO Jadranskega morja). Načrtovalsko stopnjo PZUV lahko predstavimo tudi kot iskanje odgovorov na ključna vprašanja načrtovanja v tej fazi:

- *Kaj so problemi vodnega okolja?*
- *Kdo ali kaj jih povzroča?*
- *Kolikšne deficite upravljanja voda povzročajo?*

Za potrebe izdelave pomembnih zadev površinskih voda je IzVRS analiziral področja hidromorfologije, organskih onesaženj in

onesnaženj s hranili, prednostnih snovi in onesnaževal ter ostalih pomembnih obremenitev. Izhodišče za določitev pomembnih zadev je bila ocena verjetnosti doseganja ciljev vodnih teles površinskih voda na porečjih in povodjih, pomembne identificirane obremenitve na porečjih in povodjih, generični seznam glavnih okoljskih problemov na področju hidromorfologije, točkovnih onesnaženj, razpršenih onesnaženj in drugih obremenitev ter pregled obstoječih operativnih programov Nacionalnega programa upravljanja voda. V nadaljnjem delu smo generični seznam artikulirali kot sezname za vsako izmed petih (oziroma za potrebe delovnega procesa osmih) porečij ali povodij. Delo je potekalo kabinetno in terensko ter s posvetovanjem s strokovno javnostjo. Pomemben delovni korak v analizi je bil pregled sektorjev, ki na porečju ali povodju povzročajo določeno vrsto vplivov na vodno okolje: poselitev, industrija, energetika, kmetijstvo, promet in turizem.

V povezavi z vmesnim poročilom o poteku priprave načrta upravljanja voda in PZUV lahko zapišemo nekatere ugotovitve in jih združimo v tezi:

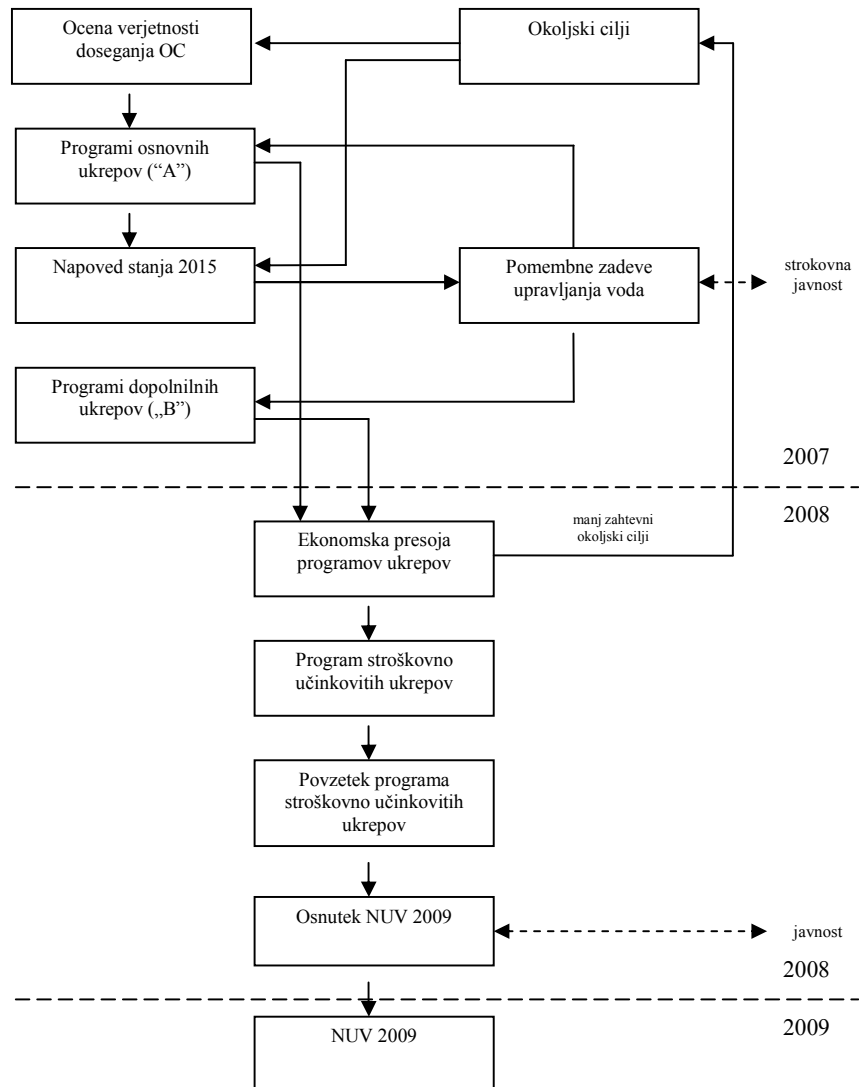
1. *PZUV so strateški načrtovalski dokument:*

- imajo določeno območje in merilo obdelave, ki logično izhajata iz predhodnjih in kasnejših stopenj načrtovalskega procesa,
- so izhodišča za medsektorsko komunikacijo,
- so izhodišča za izdelavo programov ukrepov za doseganje okoljskih ciljev vodne direktive, to je dobrega stanja voda,
- so preveritev primernosti vsebin in obsega ukrepov, predvidenih v obstoječih OP NPUV in
- so dokument, na podlagi katerega lahko prvič presodimo zmožnost države za kritje stroškov potencialnih dodatnih ukrepov, še ne zajetih v obstoječih OP NPUV.

2. *PZUV so integralni analitični načrtovalski dokument:*

- obravnavajo površinske in podzemne vode,
- obravnavajo problematiko vodnega okolja

Shema 1: PZUV kot del sukcesivnih načrtovalskih

s področja hidromorfologije, točkovnih in razpršenih onesnaženj voda ter drugih pomembnih obremenitev, torej celovito in ne parcialno,

- detektirajo sektorje, ki probleme povzročajo,
- predvidevajo vključevanje javnosti, prvič v načrtovalskem procesu, in
- opredeljujejo kategorije pravno / upravno / operativno.

stopenj do objave NUV 2009

NADALJNI RAZVOJ PROCESA

Vmesno poročilo o poteku priprave načrta in pomembnih zadevah upravljanja voda je izhodišče za oblikovanje programov stroškovno učinkovitih ukrepov na vodnih območjih, povzetki teh pa so bistveni operativni del načrtov upravljanja voda na vodnih območjih. Inštitut za vode Republike Slovenije in Geološki zavod Slovenije tako v letu 2008 pripravljata strokovne predloge PSUU in osnutkov NUV na VO Donave in VO Jadranskega morja. Za potrebe verifikacije strokovnih predlogov programov ukrepov je Inštitut za vode Republike Slovenije s sodelovanjem Geološkega zavoda Slovenije letos izvedel 8 posvetovanj s strokovno javnostjo na porečjih, podporečjih in povodjih (porečje Save je bilo zaradi obsežnosti in lažje obdelave razdeljeno na podporečja zgornja, srednja in spodnja Sava ter Savinja).

Države članice morajo osnutke PSUU in NUV na vodnih območjih objaviti na javnosti dostopen način do konca leta 2008. Javnost bo imela nato 6 mesecev časa za posredovanje pripomb. Pripombe bodo morale biti primerno obravnavane, hkrati pa bo morala pristojna uprava posredovati primerne odgovore javnosti. Leto dni po objavi osnutkov mora pristojna uprava objaviti končne oblike PSUU in NUV za prvo načrtovalsko obdobje od 2009 do 2015. Naslednja pomembna letnica v agendi načrtovalskega procesa vodne direktive je leto 2013, ko bodo morali biti ukrepi, določeni v PSUU in povzeti v NUV, operativni.

Poročili Vmesno poročilo o poteku priprave načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave - pomembne zadeve upravljanja voda in Vmesno poročilo o poteku priprave načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja - pomembne zadeve upravljanja voda sta objavljeni na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor RS, <http://www.mop.gov.si/>.

VIRI

- GeoZS (2007). Pomembne zadeve upravljanja voda – podzemne vode. Kartografski del. Geološki zavod Slovenije, Ljubljana.
 - IzVRS (2007). Pomembne zadeve upravljanja voda – površinske vode. Tekstualni del. Inštitut za vode Republike Slovenije, Ljubljana.
 - IzVRS (2007). Pomembne zadeve upravljanja voda – površinske vode. Kartografski del. Inštitut za vode Republike Slovenije, Ljubljana.
 - OJ EC (2000). Direktiva 2000 / 60 / ES, Official Journal of the European Communities, 22. 12. 2000, Bruselj.
 - RS MOP (2008). Vmesno poročilo o poteku priprave načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave. Pomembne zadeve upravljanja voda. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.
 - RS MOP (2008). Vmesno poročilo o poteku priprave načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja. Pomembne zadeve upravljanja voda. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.
 - Uradni list RS (2002). Zakon o vodah ZV-1, Uradni list RS 67 / 2002, Ljubljana.
 - Uradni list RS (2006). Uredba o podrobnejši vsebini in načinu priprave načrta upravljanja voda, Uradni list RS 26 / 2006
- GeoZS (2007). Pomembne zadeve upravljanja voda – podzemne vode. Tekstualni del. Geološki zavod Slovenije, Ljubljana.